

УДК 811.111'37:37

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2024.1.8>

І. М. БОДНАР

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна

Електронна пошта: iryua.bodnar@lnu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-9694-8407>

О. Ю. ВИННИК

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна

Електронна пошта: olha.vynnyk@lnu.edu.ua

<http://orcid.org/0009-0007-5311-9776>

АКТУАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ ОЗНАКИ «LEARNING» В УМОВАХ ВІРТУАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАННЯ

У статті досліджено концептуальні конструкти сфери ОСВІТА в англійській мові, які актуалізують процес навчання через концептуальну ознаку «learning». З'ясовано, які зміни відбуваються на когнітивному та мовно-експресивному рівні носіїв англійської зокрема, та глобальному загалом, у зв'язку з активною трансформацією навчання від аудиторного до віртуального. На основі інформації з глосаріїв, виявлено 32 конструкти концептуального поля *Процес одержання знань, інформації* які містять концептуальну ознаку «learning». Проаналізовано приблизні часові рамки появи освітніх понять – від концептів, актуальних при змішаному очно-дистанційному форматі (*blended learning*), який практикується уже кілька десятиліть, до новоутворених концептів, які актуалізують виключно онлайн формат навчання. Змішаний формат навчання – *blended learning* – уже передбачав можливість використання комп'ютерної техніки для навчальних цілей, інакше кажучи – технологію, яка отримала назву *technology enhanced learning*. Через частково вимушений перехід до онлайн-формату, спричинений локдауном, ця технологія розвинулася у *web enhanced learning*. Серед виявлених концептуальних конструктів є такі, що характеризують процес навчання узагальнено, незалежно від формату (очного чи онлайн), наприклад, *active learning, personalised learning, flexible learning, flipped learning*, та концепти, актуальні виключно у віртуальному середовищі навчання: *agile learning, asynchronous learning, branching, collaborative digital learning, gamification*. Одним із варіантів *web enhanced learning* є використання інтернет-форумів, соціальних медіа ресурсів, створення навчальних каналів, платформ, рівно ж як і об'єднань студентів (*social media communities*) із спільними навчальними цілями, який отримав назву *social media learning*. У синонімічному ряді актуалізаторів концепту *онлайн навчання*, або *цифрове навчання*, виокремлюється конструкт *mobile learning*, який актуалізує підхід до навчання виключно з використанням мобільних телефонів.

З'ясовано, що концепти, які репрезентують концептуальну ознаку «learning», поділяються на 2 функціональні групи: ті, які стосуються будь-якої форми навчання, та ті, які актуальні лише при використанні інтернет-технологій. Подальші лінгвістичні студії можуть бути спрямовані на виявлення гіперо-гіпонімічних зв'язків між концептами та докладнішому аналізу синонімічних рядів лексичних конструктів – актуалізаторів різних концептуальних ознак сфери ОСВІТА в умовах віртуального навчання.

Ключові слова: віртуальне навчання, концептосфера ОСВІТА, концепт, концептуальна ознака «learning», лексичний конструкт.

Вступ. Впродовж розвитку цивілізації, *освіта* як суспільний феномен пройшла низку етапів трансформації, від примітивних і класичних методик (останні уже базувалися на зошитах і книгах), і закінчуючи сучасними цифровими технологіями та інтерактивними методами. Ще років десять тому, у дискусіях щодо формату навчання – аудиторного чи віртуального – пере-

конливі аргументи надавалися першому. Проте, вимушений локдаун, спричинений Covid-19, змусив учасників освітнього процесу переглянути свої погляди, пристосувати навчальний процес до умов онлайн, по-новому подивитися на можливості комп'ютерних технологій в освіті.

Трансформація навчання до віртуального формату стала одним з найбільш серйозних

викликів в сучасному світі, і її вплив на навчальний процес активно аналізується та досліджується вченими різних галузей, у першу чергу самими освітянами, а також соціологами, психологами та іншими експертами.

Аналіз попередніх досліджень. Ф. Петерсон [Петерсон] здійснила ґрунтовне дослідження трансформацій в освітньому процесі у зв'язку з його діджиталізацією, проаналізувавши культурно-історичні передумови та організаційні етапи. Дослідники особливостей віртуального навчального простору [Хатос; Шмідт; Санкахо] стверджують, що діджиталізація слугує інструментом для подолання викликів, спричинених раптовим вимушеним закриттям закладів освіти через пандемію. З іншого боку, такий раптовий перехід від одного формату навчання до іншого може свідчити про готовність учасників освітнього процесу адаптуватися до навчання онлайн. Ця тема зацікавила дослідників також соціологічного напрямку, зокрема, емпіричну сторону процесу діджиталізації спробували проаналізувати А. Хатос, М. Косма, О. Кліпа [Хатос]. Ефективність нових прийомів у навчанні, наприклад, використання соцмереж, створення навчальних міні-соцмереж дослідили В. Кумар та П. Нанда [Кумар].

Дослідження Дж. Шмідта та М. Танг [Шмідт] стосується викликів та можливостей діджиталізації в освіті на основі вивчення конкретних випадків реалізації цифрових ініціатив у різних освітніх закладах. Автори визначають ключові фактори успіху та перешкоди, з якими можуть зіткнутися освітні установи під час впровадження віртуального формату освіти.

Спостерігається також активізація професійних блогів, пов'язаних з новою термінологією навчального процесу. Про важливість лінгвістичного опрацювання нових концептів свідчить також поява термінологічних словників / глосаріїв, укладених професіоналами та доступних на офіційних сайтах навчальних закладів. Зміни у підходах до начального процесу у зв'язку з його цифровізацією також спричинили потребу у лінгвістичному аналізі нових концептів [Glossary of Digital Terminology; Glossary of eLearning Terms; LearnUpon blog; The eLearning Coach; Understanding Virtual Education].

Метою статті є дослідити концептуальні конструкції сфери ОСВІТА в англійській мові,

які актуалізують процес віртуального навчання через концептуальну ознаку «learning». Важливо з'ясувати, які зміни відбуваються на когнітивному та мовно-експресивному рівні носіїв англійської зокрема, та глобальному загалом, у зв'язку з трансформацією навчання від аудиторного до цифрового.

Виклад основного матеріалу. Як було з'ясовано у попередніх розвідках [Боднар : 5, 9], концептосфера ОСВІТА в англійській мові формується з концептуальних полів *Людина у сфері освіти, Освіта як процес, Освіта як результат, Освіта як фізичний об'єкт, Освіта як абстрактне поняття*. Кожне концептополе утворює група концептів, об'єднаних спільними семантико-когнітивними ознаками. Мікроконцептополе *Процес одержання знань, інформації* як складова концептуального поля *Освіта як процес*, актуалізується, зокрема, через концептуальну ознаку (КО) «learning».

Перехід до навчання за допомогою комп'ютерних технологій та інтернету дав поштовх для появи нових понять, які пов'язані і з традиційним (аудиторним) навчанням, і з віртуальним його форматом. Проаналізувавши низку глосаріїв, пов'язаних з цифровізацією освітнього процесу [Glossary of Digital Terminology; Glossary of eLearning Terms; LearnUpon blog; The eLearning Coach; Understanding Virtual Education], та провівши вибірку лексичних одиниць, які містять КО «learning», виявили такі конструкції концептуального поля *Процес одержання знань, інформації*: *active learning; advanced distributed learning (ADL); agile learning; asynchronous learning; blended learning; branching; collaborative digital learning; digital learning; distance learning; electronic learning (eLearning); flipped learning; flexible learning; gamification; game-based learning; guided learning; hybrid learning; just-in-time learning (JITL); internet learning; informal learning; mobile learning (mLearning); offline learning; online learning; personalised learning; problem based learning; remote learning; self-paced learning; social media learning / social learning; synchronous learning; technology enhanced learning; virtual learning; web-based learning; web enhanced learning*.

Серед наведених концептуальних конструкцій є такі, що характеризують процес навчання узагальнено, незалежно від формату (онлайн чи

офлайн). Наприклад, *active learning* – це стратегія, сфокусована на заохочуванні студентів до активної участі у навчальному процесі. Вона передбачає залучення студентів до активного читання, обговорення, вирішення поставлених задач, з метою опрацювання матеріалу курсу. Часто це робота у невеликих групах.

Одним із перших концептуальних понять, які з'явилися у зв'язку з можливістю навчатися за допомогою комп'ютерних технологій, було *blended learning*, яке позначило змішаний формат навчання. Цей формат дозволяв використовувати комп'ютер для виконання деяких завдань, як доповнення до традиційного (аудиторного) навчання.

По мірі розвитку комп'ютерних технологій та їх впровадження в освітній процес (яке до 2020 року відбувалося доволі обережно, часто із несприйняттям як самими освітянами, так і учнями та їх батьками), з'являється поняття *technology enhanced learning* – навчання з використанням комп'ютерних технологій. *Technology enhanced learning* – це узагальнене поняття, яке позначає можливість використання різноманітних технічних засобів, навчання, оцінювання, і в аудиторній, і онлайн роботі. Пізніше з'явилося споріднене поняття *web enhanced learning*, проте останнє стосується здебільшого залучення онлайн ресурсів [Glossary of Digital Terminology].

Із запровадженням цифровізованого процесу навчання, з'являються нові підходи та методи навчання. Зокрема, асинхронне навчання – *asynchronous learning* – дає змогу студентові вибирати зручний для себе час для опрацювання матеріалу, виконання вправ і т.д., на противагу синхронному навчанню – *synchronous learning*. Якщо синхронне навчання можна здійснювати і в онлайн, і в офлайн форматах, то асинхронне навчання можливе лише у форматі eLearning, чи web-based learning [The eLearning Coach]. *Asynchronous learning* також концептуально близьке до *self-paced learning*, коли студент самостійно контролює обсяги та часові рамки опрацювання матеріалу з предмету, або проходження навчального курсу.

Навчання за індивідуальним планом може бути не лише ініціативою студента, але й викладача / навчального закладу. У такому випадку підбираються навчальні матеріали, які макси-

мально відповідають можливостям, схильностям, потребам та інтересам студента. Цей підхід називається *personalised learning* – персоналізоване навчання – і є актуальним для онлайн чи офлайн формату.

Ще однією навчальною практикою, яка може застосовуватися незалежно від формату навчання, є *flexible learning* – гнучкий підхід до навчання. Має спільну ознаку з *personalised learning* в плані індивідуального підходу до організації навчального процесу для студента, узгодження часу проведення занять тощо.

Іншим новим підходом, який поєднує роботу студента онлайн та офлайн, є *flipped learning*. Він передбачає детальний інструктаж кожного студента індивідуально щодо використання віртуальних ресурсів для виконання завдання. Потім викладач запрошує студентів у віртуальний або фізичний простір для обговорення, обміну своїми висновками. Таким чином, заповнюються прогалини в знаннях, і закріплюється матеріал курсу.

Якщо *asynchronous learning*, *flexible learning*, *self-paced learning*, *personalised learning* – цифровізовані індивідуальні техніки навчання, то підхід, який назвали *collaborative digital learning* (коопероване електронне навчання), передбачає групову роботу (team-work), із використанням цифрових технологій [Understanding Virtual Education].

Деякі із виявлених концептів передають функціонально обмежену концептуальну ознаку, і є зрозумілими для вузького кола учасників процесу навчання. Одним із таких є концепт, представлений конструктом *advanced distributed learning (ADL)*. Це ініціатива, запроваджена урядом США, яка має на меті забезпечення якості онлайн навчання, і розповсюджується лише на території країни.

Специфічним є також поняття *agile learning* (гнучке навчання), адже стосується воно навчання на роботі, а отже виділяється за ознакою віку та соціального статусу. *Agile learning* – це методологія у сфері навчання співробітників, із залученням Kanban-дошки, робочих спринтів та щоденних скрамів: все це інструменти та методи управління проектами.

Відносно новим, проте щоразу популярнішим методичним прийомом у навчанні є використання інтернет-форумів, соціальних медіа

ресурсів, який отримав назву *social media learning / social learning*. Цей прийом може застосовуватися для контрольованого навчання (*guided learning*), а також для самоосвіти – на форумах студенти обмінюються досвідом, діляться своїми міркуваннями та спостереженнями. *Social learning* передбачає створення навчальних каналів, платформ, рівно ж як і об'єднань студентів (*social media communities*) із спільними навчальними цілями.

Зазначимо, що хоча концептуальні поняття *branching* та *gamification* позбавлені лексичного конструкта *learning*, вони тим не менше також актуалізують цей процес. Зокрема, *branching* застосовується щодо можливостей вибору відповідей / способів виконання завдання, проходячи електронний курс, дивлячись інтерактивне відео чи використовуючи інші форми онлайн навчання [Glossary of eLearning Terms]. *Gamification* – це методичний прийом, який дозволяє застосовувати елементи гри, створювати конкурентну ситуацію, для того щоб краще мотивувати учасників навчального процесу.

Серед конструктів, які актуалізують власне поняття онлайн навчання (*e-learning*), варто виокремити *mobile learning (mLearning)*, оскільки воно акцентує на технічній стороні віртуальної освіти. *Mobile learning* стосується навчання лише з використанням мобільних телефонів / смартфонів / планшетів, на противагу стаціонарним комп'ютерам чи ноутбукам. Отже, просування цифрових технологій та їх доступність

сприяє вдосконаленню та варіативності форматів власне електронного навчання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Концептуальний аналіз 32 конструктів, виявлених методом суцільної вибірки з глосаріїв цифрового навчання, які актуалізують *Процес одержання знань, інформації* показує, що є поняття, які дублюються, тобто мають більше ніж один лексичний репрезентант. Це, зокрема, *hybrid learning* та *blended learning*; *gamification* та *game-based learning*; *social media learning* та *social learning*. Найбільшу «мережу» синонімічних лексичних актуалізаторів має власне концепт *онлайн навчання / цифрове навчання*: *internet learning*, *digital learning*, *distance learning*, *eLearning*, *mobile learning (mLearning)*, *remote learning*, *virtual learning* та *online learning*.

Проаналізовані концепти, які актуалізують процес навчання через концептуальну ознаку «learning», поділяються на 2 функціональні групи: 1) концепти, що стосуються будь-якого формату навчання; та 2) концепти, актуальні лише у віртуальному навчальному середовищі.

Однією з проблем лінгвістичного аналізу на даному етапі є виявлення гіперо-гіпонімічних зв'язків між концептами, які актуалізують споріднені ознаки (наприклад, у тій самій «мережі» *онлайн навчання*). Також, на нашу думку, перед лінгвістами стоїть завдання докладніше дослідити синонімічні ряди лексичних конструктів, які актуалізують споріднені поняття а іноді, на перший погляд, одне і те ж поняття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боднар І. (2019) Концептосфера ОСВІТА в англійській мові (національно-маркований та індивідуально-авторський аспекти) : автореферат дис. ... канд. філол. наук. 20 с.
2. Hatos A., Cosma M., Clipa O. (2022) Self-Assessed Digital Competences of Romanian Teachers During the COVID-19 Pandemic. *Frontiers in Psychology*. Volume 13. P. 1–19.
3. Kumar V., Nanda P. (2022) Social Media as a Learning Tool: A Perspective on Formal and Informal Learning. *International Journal of Education Reform*. V. 33(3). P. 1–26.
4. Pettersson F. (2020) Understanding digitalization and educational change in school by means of activity theory and the levels of learning concept. URL : <https://link.springer.com/article/10.1007/s10639-020-10239-8>
5. Schmidt J., Tang M. (2020) Digitalization in Education: Challenges, Trends and Transformative Potential. *Führen und Managen in der digitalen Transformation*. P. 287–312.
6. Zancajo A., Verger A., Bolea P. (2022) Digitalization and beyond: the effects of Covid-19 on post-pandemic educational policy and delivery in Europe. *Policy and Society*. V. 41(1). P. 111–128.

ДЖЕРЕЛА

1. Glossary of Digital Terminology. URL: Glossary of Digital Terminology – Digital Education (lincoln.ac.uk)
2. Glossary of eLearning Terms. URL : Your Glossary of eLearning Terms from A to Z (neovation.com)
3. LearnUpon blog. URL : The Ultimate Glossary of eLearning Terms – LearnUpon
4. The eLearning Coach. URL : Glossary of Online Learning Terms (theelearningcoach.com)
5. Understanding Virtual Education: Online Learning Terms. *Achieve Virtual Blog*. URL : Glossary of Online Learning Terms: What is e-Learning? (achievevirtual.org)

REFERENCES

1. Bodnar I. (2019) Kontseptosfera OSVITA v anglijskij movi (natsionalno-markovanyj ta individualno-avtorskyj aspekty) : avtoreferat dis. ... cand. philol. nauk. 20 s. [in Ukrainian]
2. Hatos A., Cosma M., Clipa O. (2022) Self-Assessed Digital Competences of Romanian Teachers During the COVID-19 Pandemic. *Frontiers in Psychology*. Volume 13. P. 1–19.
3. Kumar V., Nanda P. (2022) Social Media as a Learning Tool: A Perspective on Formal and Informal Learning. *International Journal of Education Reform*. V. 33(3). P. 1–26.
4. Pettersson F. (2020) Understanding digitalization and educational change in school by means of activity theory and the levels of learning concept. URL : <https://link.springer.com/article/10.1007/s10639-020-10239-8>
5. Schmidt J., Tang M. (2020) Digitalization in Education: Challenges, Trends and Transformative Potential. *Führen und Managen in der digitalen Transformation*. P. 287–312.
6. Zancajo A., Verger A., Bolea P. (2022) Digitalization and beyond: the effects of Covid-19 on post-pandemic educational policy and delivery in Europe. *Policy and Society*. V. 41(1). P. 111–128.

SOURCES

1. Glossary of Digital Terminology. URL: Glossary of Digital Terminology – Digital Education (lincoln.ac.uk)
2. Glossary of eLearning Terms. URL : Your Glossary of eLearning Terms from A to Z (neovation.com)
3. LearnUpon blog. URL : The Ultimate Glossary of eLearning Terms – LearnUpon
4. The eLearning Coach. URL : Glossary of Online Learning Terms (theelearningcoach.com)
5. Understanding Virtual Education: Online Learning Terms. *Achieve Virtual Blog*. URL : Glossary of Online Learning Terms: What is e-Learning? (achievevirtual.org)

I. M. BODNAR

*PhD of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Sciences,
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine
E-mail: iryna.bodnar@lnu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0002-9694-8407>*

O. YU. VYNNYK

*PhD of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Sciences,
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine
E-mail: olha.vynnyk@lnu.edu.ua
<http://orcid.org/0009-0007-5311-9776>*

LEXICAL REPRESENTATIVES OF THE CONCEPTUAL FEATURE “LEARNING” IN THE VIRTUAL LEARNING ENVIRONMENT

The article offers a study of the concepts of the sphere of EDUCATION in English, which represent the virtual learning environment through the conceptual feature “learning”. The article reveals the changes that are taking place at the cognitive and linguistic levels of native speakers of English, in connection with the active transformation of the process of learning from traditional (classroom) to virtual one.

Having analyzed glossaries and blogs on the topic, 32 lexical representatives of the conceptual field of the process of acquiring knowledge and information containing the conceptual feature “learning” have been identified. The approximate timeframe of the emergence of educational concepts is analysed – from the blended learning, which has been practiced for several decades, to newly formed concepts that are relevant exclusively to the virtual learning format. The blended learning enabled applying computer technology to educational purposes, in other words, a method known as *technology enhanced learning*. Due to the transition to virtual learning caused partially by the lockdown, this technology has evolved into *web enhanced learning*.

Among the identified conceptual units are those that characterise the learning process in general, regardless of the environment (classroom or virtual), for example, *active learning*, *personalised learning*, *flexible learning*, *flipped learning*, and concepts that are relevant exclusively to digital learning environment: *agile learning*, *asynchronous*

learning, branching, collaborative digital learning, gamification. One of the variants of web-enhanced learning is the use of Internet forums, social media resources, creation of educational channels, platforms, as well as associations of students (social media communities) with common educational goals, which is called *social media learning*. In the synonymous network of lexical representatives of the process of online learning, the author distinguishes *mobile learning*, which refers to learning exclusively using mobile phones.

It has been found that the concepts representing the conceptual feature “learning” are divided into 2 functional groups: those related to any form of learning and those that are relevant only to virtual learning. Further linguistic research can be aimed at identifying hyper- and hyponymic relations between concepts and a more detailed analysis of synonymous of the conceptual feature “learning” in the context of virtual learning environment.

Key words: technology enhanced learning, the domain of EDUCATION, concept, conceptual feature «learning», lexical representative.